

POSUDZOVANIE RIZÍK Z EXPOZÍCIE FAKTOROV PRACOVNÉHO PROSTREDIA

Ružena KRÁLIKOVÁ ¹

ASSESSMENT OF RISKS FROM EXPOSURE OF WORK ENVIRONMENT FACTORS

¹ Technická univerzita v Košiciach, Strojnícka fakulta, KIP, Košice, Slovenská republika Email: ruzena.kralikova@tuke.sk, tel. 055 602 2825. ORCID iD: 0000-0002-9231-7886

Competing interests : The author declare no competing interests.

Publisher's Note: Slovak Society for Environment stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations. Copyright: © 2021 by the authors.

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

This license allows reusers to distribute, remix, adapt, and build upon the material in any medium or format, so long as attribution is given to the creator. The license allows for commercial use.

Review text in the conference proceeding: Contributions published in proceedings were reviewed by members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.

ABSTRAKT

Príspevok sa zaoberá legislatívnymi aspektami posudzovania rizík pri práci ako jedného zo základných pilierov systému riadenia bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Cieľom hodnotenia a riadenia rizík na pracoviskách je zvýšiť bezpečnosť a zdravie zamestnancov, ako aj podporiť včasnú prevenciu na zabezpečenie ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci a zaistiť bezpečné a zdravé pracoviská zajtra.

KLÚČOVÉ SLOVÁ: práca, riziká, životné prostredie, zdravie, bezpečnosť

ABSTRACT

The paper deals with the legislative aspects of occupational risk assessment as one of the basic pillars of the occupational health and safety management system. The aim of workplace risk assessment and management is to increase the safety and health of employees, as well as to promote early prevention to ensure health and safety at work and to ensure safe and healthy workplaces of tomorrow.

KEY WORDS: work, risks, environment, health, safety

1. ÚVOD

Posudzovanie rizík je jedným zo základných pilierov systému riadenia bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Vychádza z princípu, že na dosiahnutie dobrej úrovne bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci nestačí dodržiavať bezpečnostné predpisy, pasívnu ochranu zdravia pred nepriaznivými a škodlivými faktormi práce a pracovného prostredia, ale je nutné zaviesť proaktívnu prevenciu do organizácie práce a pracovných podmienok.

2. RIZIKÁ NA PRACOVISKÁCH A ICH HODNOTENIE

Práca a pracoviská sa neustále menia zavádzaním nových technológií, látok a pracovných procesov, zmien štruktúry pracovnej sily a trhu a nových foriem zamestnania a pracovnej organizácie. To môže viesť k vzniku nových rizík a výziev pre bezpečnosť a zdravie zamestnancov. Tie sa musia predpokladať a riešiť s cieľom zaistiť bezpečnosť a zdravie na pracoviskách v budúcnosti. Na pracoviskách sa posudzovanie rizík vykonáva v oblasti:

- bezpečnostného (úrazového) rizika a
- zdravotného rizika.

Posudzovanie rizika je proces vyhodnocovania pravdepodobnosti a dôsledku (závažnosti) negatívneho vplyvu (javu) na človeka a môže sa vykonať v rôznych formách, čo závisí od rozsahu získaných informácií o technologickom a pracovnom procese, od faktorov práce a faktorov (stavu) pracovného prostredia, od účelu hodnotenia rizika, od druhu expozície alebo ohrozenia a podobne.

Posudzovanie a komplexné hodnotenie bezpečnostných rizík vykonáva bezpečnostno-technická služba za spoluúčasti riadiacich zamestnancov a zamestnancov. Posudzovanie zdravotných rizík vykonáva pracovná zdravotná služba. Je to proces vyhodnocovania pravdepodobnosti a závažnosti škodlivého účinku na človeka v dôsledku expozície škodlivému (nebezpečnému) faktoru za definovaných podmienok z definovaných zdrojov, ktoré pozostáva z určenia nebezpečenstva, zhodnotenia expozície, posúdenia vzťahu dávky a účinku a charakterizácie rizika pri zohľadnení neistôt vyhodnotenia.[1]

Rozsah posudzovania rizík v dôsledku expozície fyzikálnym faktorom práce a pracovného prostredia ustanovujú osobitné predpisy. Posudzovanie rizík sa vykonáva pre všetky pracovné činnosti, pri ktorých sú zamestnanci vystavení alebo môžu byť vystavení rizikám súvisiacich s expozíciou faktorom pracovných podmienok. Výsledkom posúdenia a komplexného hodnotenia zdravotných rizík je posudok o riziku, ktorý sú zamestnávateľia povinní pravidelne aktualizovať, najmä ak sa na pracovisku alebo v pracovných postupoch uskutočnili výrazné zmeny, alebo ak výsledky lekárskeho preventívneho prehliadok vo vzťahu k práci preukázali zmeny zdravotného stavu zamestnancov. S procesom posudzovania a hodnotenia zdravotných rizík vrátane sledovania prípadných zmien zdravotného stavu súvisí aj povinnosť zamestnávateľa viesť osobné záznamy o výsledkoch merania expozície faktorom pracovných podmienok.

Na základe hodnotenia zdravotných rizík a zmien zdravotného stavu zamestnancov zamestnávateľ vypracuje návrh na zaradenie pracovných činností do kategórií prác s náležitosťami uvedenými vo Vyhláske MZ SR č. 448/2007 Z. z. o podrobnostiach o faktoroch práce a pracovného prostredia vo vzťahu ku kategorizácii prác z hľadiska zdravotných rizík a o náležitostiach návrhu na zaradenie prác do kategórií. [5]

Posudok o riziku a návrh na zaradenie zamestnancov do kategórií prác vrátane protokolov o meraní a stanovení expozície zamestnancov (profesii) vystavených škodlivým faktorom pracovných podmienok sa predkladá na posúdenie príslušnému RÚVZ. O zaradení práce do tretej a štvrtej

kategórie (rizikové práce) rozhoduje príslušný RÚZV na základe návrhu zamestnávateľa alebo z vlastného podnetu [2].

Ak sa na základe posúdenia a hodnotenia zdravotných rizík zistí riziko pre zdravie zamestnancov súvisiace s expozíciou nepriaznivým (škodlivým) faktorom pracovných podmienok, zamestnávateľ je povinný zabezpečiť pre zamestnancov primeraný zdravotný dohľad. Poznatky zdravotného dohľadu sa musia bezprostredne uplatňovať pri navrhovaní individuálnych a kolektívnych opatrení na ochranu zdravia pri práci.

3. KATEGÓRIE PRÁC PODĽA ZDRAVOTNÝCH RIZÍK

Z dôvodu prevencie poškodenia zdravia zamestnanca pri práci a pôsobenia faktorov práce či pracovného prostredia na zdravotný stav zamestnanca je potrebné každé pracovisko posúdiť z hľadiska zdravotných rizík. Tie musí na pracovisku vždy posudzovať zamestnávateľ. Na základe tohto posúdenia je následne povinný zabezpečiť kategorizáciu všetkých prác vykonávaných na jeho pracovisku v spolupráci s pracovnou zdravotnou službou, a to podľa osobitného zákona č. 289/2017 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 355/2007 Z. z. [3].

Zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia (§ 31) ustanovuje kategorizáciu prác zamestnancov. Podľa úrovne a charakteru faktorov práce a pracovného prostredia, ktoré môžu ovplyvniť zdravie zamestnancov, posúdenia zdravotných rizík a na základe zmien zdravotného stavu zamestnancov sa práce zaraďujú do štyroch kategórií (niekedy označovaných aj ako kategórií rizík). Tie zákon charakterizuje nasledovne: [4]

- Prvá kategória prác – sem patria práce, pri ktorých nie je riziko poškodenia zdravia zamestnanca vplyvom práce a pracovného prostredia alebo pri ktorých je miera zdravotného rizika z expozície (vystavenia sa) faktorom práce a pracovného prostredia akceptovateľná,
- Druhá kategória prác- práce, pri ktorých vzhľadom na riziko nie je predpoklad poškodenia zdravia, ale na druhej strane sa nedá úplne vylúčiť nepriaznivá odpoveď ľudského organizmu na záťaž faktormi práce a pracovného prostredia.
- Tretia kategória prác –práce s vysokou mierou zdravotného rizika z vystavenia sa faktorom práce a pracovného prostredia.
- Štvrtá kategória prác – do tejto kategórie sa zaraďujú práce s veľmi vysokou mierou zdravotného rizika z vystavenia sa faktorom práce a pracovného prostredia, a to len výnimočne na obmedzený čas, najviac na jeden rok. Stručný prehľad kategórií prác je v Tab.1. [7]

Tab. 1 Prehľad kategórií prác

Kategórie prác	Riziko prác
1.kategória:neriziková práca	žiadne riziko poškodenia zdravia zamestnanca, prípadne akceptovateľná miera zdravotného rizika
2. kategória: neriziková práca	nie je predpoklad poškodenia zdravia zamestnanca, prípadne únosná miera zdravotného rizika, neprekračujú sa limity faktorov práce, napr. administratívny pracovník, vodič autobusu, čašník ai.
3. kategória:riziková práca	vysoká miera zdravotného rizika, prekračujú sa limity faktorov práce, faktory práce môžu poškodiť zdravie zamestnanca. napr. chemik, kominár, letuška ai.
4. kategória: neriziková práca	veľmi vysoká miera zdravotného rizika, prekračujú sa limity faktorov práce, zvýšené riziko poškodenia zdravia zamestnanca, zisťujú sa zdravotné zmeny zamestnanca, zaradenie prác len výnimočne na obmedzený čas (najviac na jeden rok). napr. baník, taviča pod.

4. RIADENIE RIZÍK

Riadenie rizík vychádza z výsledku posúdenia a hodnotenia rizík a ktorého cieľom je zníženie alebo odstránenie rizika. Ak posúdenie zdravotných rizík preukáže, že u zamestnancov vzniká riziko súvisiace s expozíciou nepriaznivým (škodlivým) faktorom pracovných podmienok, musí zamestnávateľ vypracovať prevádzkový poriadok, ktorý predstavuje súhrn opatrení na ochranu zdravia zamestnancov na pracovisku (prevádzke). Súhrn opatrení pozostáva z ochranných, technických, organizačných a preventívnych opatrení zameraných na zníženie expozície faktorom pracovných podmienok na čo najnižšiu možnú dosiahnuteľnú úroveň. Prevádzkový poriadok a návrhy na ich zmenu po predložení schvaľuje príslušný RÚVZ. Rozsah a náležitosti záznamov o posúdení rizika, prevádzkového poriadku ako aj záznamov o výsledkoch meraní sú ustanovené pre jednotlivé fyzikálne faktory pracovného prostredia v aproximačných nariadeniach vlády SR. Tieto nariadenia vychádzajú zo získaných údajov a výsledkov výskumu, trendov a hlavných faktorov, ktoré majú vplyv na pracoviská a bezpečnosť a zdravie zamestnancov. [6]

5. ZÁVER

Cieľom hodnotenia a riadenia rizík na pracoviskách je zvýšiť informovanosť o spôsobe, akým všetky druhy zmien – technické, spoločenské a ekonomické môžu ovplyvniť bezpečnosť a zdravie zamestnancov, ako aj podporiť včasnú prevenciu na zabezpečenie a ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci s prvoradým cieľom zaistiť bezpečné a zdravé pracoviská zajtrajška.

Pod'akovanie [zaradenie príspevku

Príspevok bol vypracovaný v rámci riešenia projektu KEGA 011TUKE-4/2021: „Implementácia súčasných vedecko-vyskumných, technických a metodologických riešení v oblasti inžinierstva prostredia do edukačného procesu na vysokých školách“.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- [1] DŽUŇOVÁ, Laura - KRÁLIKOVÁ, Ružena: Analýza faktorov pracovného prostredia v priemyselných prevádzkach. In: Novus Scientia 2019 : zborník príspevkov z 16. medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov strojnícckych fakúlt technických univerzít a vysokých škôl. - Košice: Technická univerzita v Košiciach s. 125-128 [CD-ROM]. - ISBN 978-80-553-3249-9.
- [2] KRÁLIKOVÁ, Ružena - BADIDA, Miroslav - DZURO, Tibor - SZABÓ, Róbert Monitoring a diagnostika životného prostredia. Edícia študijnej literatúry Sjf TUKE, Košice 2018,121 s. ISBN 978-80-553-2726-6.
- [3] Zákon č. 289/2017 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov
- [4] Zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia.
- [5] Vyhláška MZ SR č. 448/2007 Z. z. Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky o podrobnostiach o faktoroch práce a pracovného prostredia vo vzťahu ku kategorizácii prác z hľadiska zdravotných rizík a o náležitostiach návrhu na zaradenie prác do kategórií.
- [6] EU-OSHA: Vznikajúce riziká. dostupné na: https://www.uvzsr.sk/docs/info/ppl/Zakon_289_2017.pdf
- [7] POHORELÁ P.: Kategorizácia (zaradovanie) prác podľa zdravotných rizík. dostupné na: <https://www.podnikajte.sk/zakonne-povinnosti-podnikatela/kategorizacia-prac-zdravotne-rizika>